

Així mateix els gal·lo-romans de la Cisalpina coneixien divinitats femenines —com la que hem admes aquí—, per nom *Fatae* DERVONNAE o *Matronae* DERVONNAE. Per a *Deru(n)na*, bastarà remetre a la p. 53 del treball d'Aebischer, provinent de l'altre nom 5 DERU- d'una mena de roure, i encara més a prop, per la geografia i amb el mateix nom, tenim unes *Matres Caxanae* en una inscr. trobada a Nimes dedicada, en datiu plural cèltic, a les *Ματρεβο Ναμνουσικαβο* [Némousois 'Nimes'] (CIL XII, 383 n.1).

En efecte, com ja ho hem explicat ací (article *Madres*) MATRONAS i MĀTRŌN són al·lòtrops cèltics de MATRES; perquè en el fons de tot això es troben idees mitològiques ben semblants als de les MATRES AQUARUM (d'on els nostres *Madres*, *Madrona*, *Mariés*, 15 supra) i el de *Madremanya* [i *Marmanya*] que ens va desxifrar el mateix Aebischer en la primera part d'aquell article (*BDC* XXII, 36-40); i ací art. supra.

Observem, per acabar, que en la tradició popular sembla haver quedat encara un deix de consciència 20 del caràcter compost del nom *Marqueixanes* perceptible en la doble accentuació *mārkašānās* (o *-kiš*) que hem registrat (supra) en la pron. popular de Serdinyà i d'Odelló.

Em guardo d'assegurar —i encara més de negar 25 del tot— que el nom que estudiem s'hagi repetit en algun altre paratge del nostre país. Cal *mārkašānās* és el nom que vaig recollir d'un vell mas per amunt de la vall de La Coma (mun. Pedra i Coma), ben prop de les fonts del riu Cardener (10 k. al N. de St. 30 Llorenç de Morunys), ja el 1931 i confirmat en l'enq. de 1964 (XXXVIII, 50.32): com que en els últims anys s'ha abusat molt de «*cal*», en noms que en la meua adolescència jo sentia sense aquest prefix (deien «a X.» i ara oïm «a cal X.»), no és prova que sigui el nom 35 d'algú provinent de *Marqueixanes* que el vagi fundar, en una comarca tan arcaica (i ben allunyada del Conflent, més de 100 k., i amb tot el Pirineu entremig).

En un altre lloc, els mapes marquen «La Croix de 40 *Marqueixanes*» (m. Lambert), a uns 10 k. NO. del poble en qüestió: dret al N. de Mosset, a la frontera lingüística: ni tan sols aquí no es pot assegurar res, si bé és versemblant que aquest nom se li doni pel fet de ser un paratge des d'on Marqueixanes ja s'albira, 45 bastant lluny, en el fons.

¹ El menys que es pot dir d'aqueix intent és que era i és perfectament superflu: la bona etim. anterior era irreprotxable i recolzant en el marc amplíssim dels noms de predi en -ANUM, -ANOS; 50 les raons fonètiques que intenta donar-ne ell —borni en fonètica catalana, i guiat pel cec total, Griera— no valen res. En canvi hem recollit en el meu treball, resumint-les i comprovant-les, algunes de les dades de l'Antiguitat pre-romana. 55

MARQUÈS

Veïnat del Marquès, en el municipi de Maçanes (Selva).

Marquès, partida del terme de Cambrils (Solsonès) (XXXVIII, 165.12). Altres noms semblants entre els derivats de *marca* en *DECat.* v, 471a7ss.

Però *Les Marqueses* pda. rústica en el Baix Maestrat, te. de Vilanova d'Alcolea (XXVIII, 171.6) potser no més secundàriament fou adoptat al mot català, i en realitat prové de l'àr. *markāz* «apoyo» (*PAlc.*) (de l'arrel *rkz*) en el sentit de 'lloc de descans' o 'contrafort de serrat'. També tenim nota d'algun lloc de nom *La Marquesina*. J.F.C.

MARR-

Apleguem ací alguns NLL menors de probable origen aràbic.

Alguns d'ells vénen de compostos o derivats de l'arrel pan-aràbiga *marr* 'passar' (Dozy, *Suppl.* II, 576); «*marr*: transire» (*RMA.* 42.2f.),¹ que és d'on ve també l'àr. comú *mārra* 'vegada' («*mārra* «vicis» *RMa.*; «vez...» *PAlc.* 428a37 ss.).

D'ací probt. el nom antic d'una raval d'Alzira, *Marralbeb*, a. 1279, compost amb *marr al-bāb* 'el pas del portal': 'el lloc per on passem les muralles de la ciutat': de *marr* «action de passer, passage». Cert que hi havia un parònim, amb el qual seria fàcil de confondre'l, (fins potser hi hagué, de fet, alguna confusió), que ja figura en el *Rept.*: *Borralbeb*, nom d'uns camps en els afores d'Alzira (Bof. 354), donat pel Rei l'any 1248, i repetit (amb errada *Bonalbeb*) a la p. 355, (i *SSiv.* p.155): on reconeixem l'àr. *barr* 'afores d'una població'.

Marrassà, Plana de~, pda. de Biar (XXXVI, 2,9), sembla *al-marr al-ḥasan* 'el passatge bell, formós o millor' (*yāḥsan*: meliorare *RMa.*) com nom ornamental d'un vessant de muntanya assoleiat, fèrtil; més arriscat seria pensar en l'arrel *saraθ* «largus, latitudo» *RMa.* o en *Marr as-sāniya* 'pas de la sènia'.

Marranyo, pda. de Polop (XXXIV, 188.7): potser de *al-marrajn* 'els dos passos o passatges', amb ultracorrecció mossàrab en -o, justificable pel fet que aqueix terme tan muntanyenc (entorn de *Buixcampana* 'Puig-Campana' seria un d'aquells on l'arabització no s'imposaria fins després de llarga resistència.

Localment en comarques meridionals crec que l'arrel *marr*- devia passar al català en sentit de 'passar més enllà' 'traspasar'. D'aquí potser *desmarrar*, (*es*)*merrar*, que es poden deduir de postverbals oïts a gent de mar o fluvial. Un pescador de Vilanova G. descrivint a Casac. 1923 el fons del mar davant Cunit, deia que, acabada la *Roca de la Barana*, hi havia un